

YILDIZKENT (ERZURUM-YENİŞEHİR BELDESİ) ŞEHİRSEL ALANI VE BAŞLICA SORUNLAR

Yıldızkent (Erzurum-Yenişehir) Residential Area and Main Problems

Doç.Dr. Hakkı YAZICI*

Yrd.Doç.Dr. Ünal ÖZDEMİR*

Arş.Gör. Ramazan SEVER*

ÖZET

Ülkemizin birçok kentinde olduğu gibi Erzurum'da da gecekondu yapılaşması önemli bir sorun oluşturmaktadır. Bu sorunun çözümlenmesine yönelik olarak yapılan ilk ciddi çalışma, 1980 yılında uygulanmaya başlanıp 1992 yılında büyük ölçüde tamamlanan 3 Nolu Gecekondu Önleme Bölgesi Projesidir. Uygulanması yapılan bu proje sonucunda yaklaşık 12000 konuttan oluşan yeni bir yerleşme (Yenişehir) ortaya çıkmıştır. Ancak gün geçtikçe artan konut ihtiyacı yeni projeleri gündeme getirmiştir. Bunlardan birini de, yapımına 1992 yılında başlanıp bugün %70'lik bölümü tamamlanan Yıldızkent toplu konut projesi oluşturur.

Yenişehir ilave projesi olarak da bilinen bu proje ile toplam 5400 ailenin daha konut sahibi olması planlanmıştır. İki katlı dubleks ve çok katlı binaların da bulunduğu Yıldızkent yerleşmesi, fay hatlarının kontrolünde gelişen birikinti yelpazesi üzerinde kurulmuştur. Zeminin gevşek unsurlardan oluşması ve yüksek deprem riski taşımaya karşın, sekiz, on ve hatta oniki katlı binaların inşa edilmesi, geleceğe yönelik önemli sakıncalar içermektedir. Bununla birlikte konut alanı olarak seçilen ve Tuzcu kırları adı verilen bu sahanın tarıma elverişsiz olması, hava kirliliği riskinin az olması ve şehir merkezine yakınlığı gibi bazı avantajları da bulunmaktadır.

ABSTRACT

As in many cities, the shanty building has been an important problem in Erzurum too. The first important study to solve this problem the shanty building prevention project 3 started in 1980 and nearly completed in 1992. After the application of this project, a new location (Yenişehir) consisting of 12000 houses has emerged. But the continuous building need has caused new projects. One of these is the Yıldızkent building project started in 1992 and 70 Per cent of which was completed up to now. It has been planned that with this project (also known as Yenişehir additional project) 5400 families would have houses.

Yıldızkent location, which has duplex and multi-floored buildings is located

* Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Erzurum.

on an alluvial cone developed under the control of the fault lines. Although the ground is loose and at the risk of earthquake, there are multi-floored buildings such as eight or ten floored ones. And this leads crucial problems for the future.

But this location has also some advantages such as being less polluted and being near to the city centre. And also this area (called Tuzcu Kırları) is not available for agriculture.

A- Giriş:

Adından da anlaşılacağı üzere Yenişehir beldesi*, Erzurum'daki yeni konut projelerinden ilkinin gerçekleştirilmesiyle ortaya çıkmış bir yerleşmedir. Nitekim Yenişehir'in bulunduğu alanda 1983'ten önce sadece bazı askeri tesisler ile polis lojmanları, kundura fabrikası ve birkaç gecekondulu bulunmaktayken, bu saha günümüzde (1997) nüfusu 100 000 kişiyi aşan (106 000 kişi) büyük bir yerleşme durumuna gelmiştir. Genellikle 5 katlı modern binalardan oluşan bu yerleşme, 383 ha.lık bir alan üzerine kurulmuştur. Beldedeki toplam konut sayısı ise 12 000 civarındadır.

Yenişehir yerleşim alanının batısında, Tuzcu kırları üzerinde yayılış gösteren şehirsiz alana YILDIZKENT adı verilmiştir. Yaklaşık 138 ha.lık bir alan üzerinde, toplam 5400 konuttan yapımının planlandığı bu alanda, 1992 yılında parselasyon yapılarak inşaatlara başlanmıştır. Tek katlı bahçeli evler yanında, dubleks binalar ile üç, beş, on hatta oniki katlı apartmanların da yapılması tasarlanmıştır.

Esasen Yenişehir, Erzurum şehrinde II. Dünya savaşından itibaren başlayan ve 1980'de toplam sayısı 10 000'i aşan' gecekondulu yapılaşmasını önlemek amacıyla planlanmış bir projenin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Ancak, 3 Nolu Gecekondulu Önleme Bölgesi adı da verilen bu toplu konut projesi, maalesef amacına ulaşamamıştır. Çünkü şehirdeki gecekondulu sayısı 1992'de 16 000'i aşmıştır.

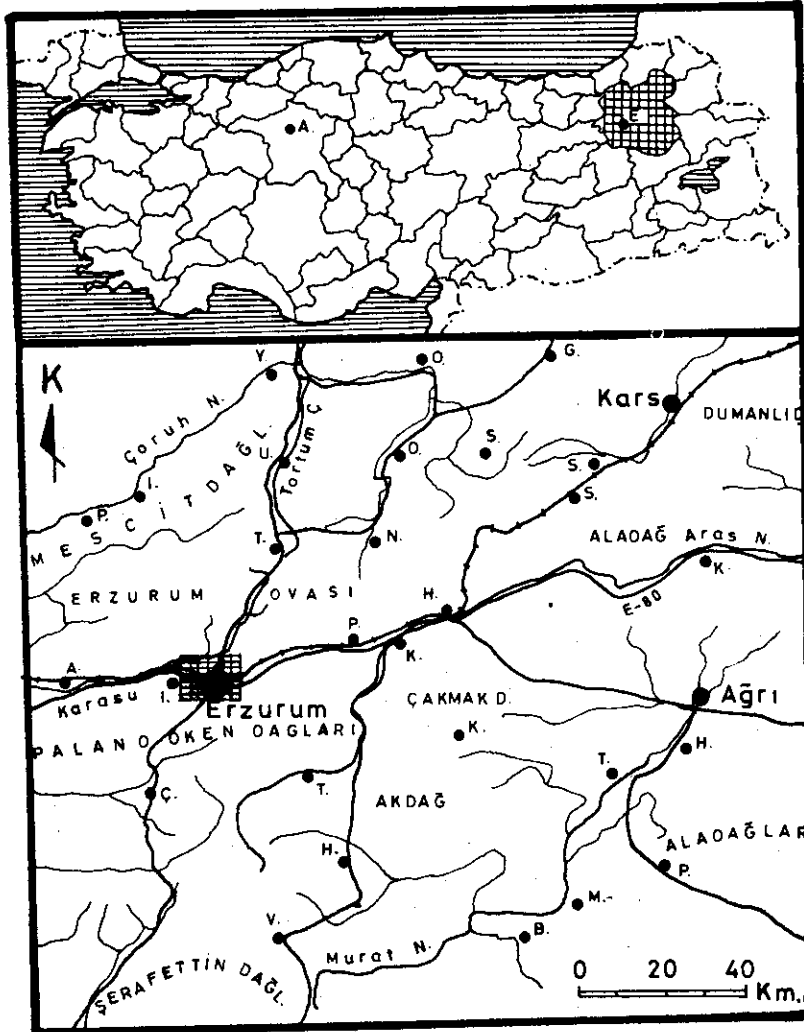
B- Konum Özellikleri:

Bilindiği üzere Erzurum şehri, aynı adla anılan ovanın güneyinde, Palandöken dağlarının eteklerinde kurulmuştur. Şehri güneyden kuşatan E-80 karayolu ile Palandöken dağları arasındaki şehirleşmiş alana Yenişehir adı verilmektedir (Harita 1).

* Yenişehir beldesi, Erzurum Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde yer alan, ancak henüz ilçe teşkilatı oluşturulmamış bir alt kademe belediyesidir. (Bu konu ile ilgili bilgi için bakınız: ÖZÇAĞLAR, A., 1997).

1- TUNCEL, M., 1995, Bugünkü Erzurum. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi Cilt: 11, S. 334-335.

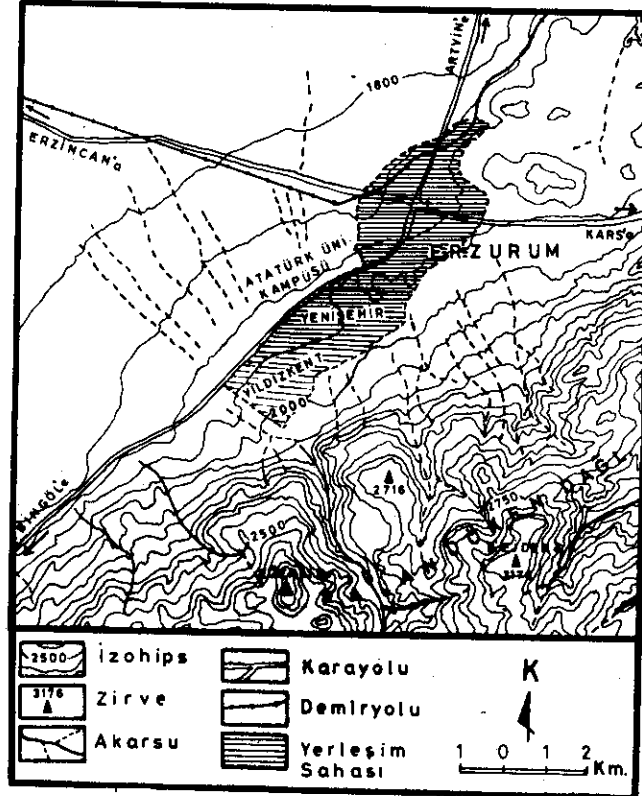
Önceleri şehrin bir mahallesi durumunda olan Yenişehir, 9 Eylül 1993 tarih ve 504 sayılı kanun hükmündeki kararname ile büyük şehir statüsüne kavuşan Erzurum'un bir alt beldesi durumuna gelmiştir. Ancak bu beldenin sınırları içerisinde bugün Yenişehir'den başka 13 mahalle daha bulunmaktadır. Batıda Tuzcu kırlarından başlayıp, doğuda Karskapısı'na kadar bir şerit halinde uzanan Yenişehir beldesini, kuzeydeki diğer beldelerden (Yakutiye ve Kâzım Karabekir), Büyük ve Küçük Kiremitlik tepeleri ile E-80 karayolu (Güney Çevre Yolu) ayırmaktadır (Harita 2).

Harita 1. Yıldızkent'in Konum Haritası.
Map 1. Location Map of Yıldızkent.

Yıldızkent şehirsal alanı, Tuzcu Kırıkları adı verilen bir birikinti yelpazesi üzerinde yer almaktadır (Fotoğraf 1). Bu morfolojik ünite (birikinti yelpazesi), kaynaklarını Palandöken dağlarının kuzey yamaçlarından alan epizodik karakterli Kırıkdeğirmenboğazı deresi tarafından oluşturulmuştur. Kuzeye doğru nispeten eğimli bir topoğrafik yapı arzeden bu birikinti depoları içerisinde çoğunlukla kum, çakıl ve blok boyutunda unsurlar bulunmaktadır.

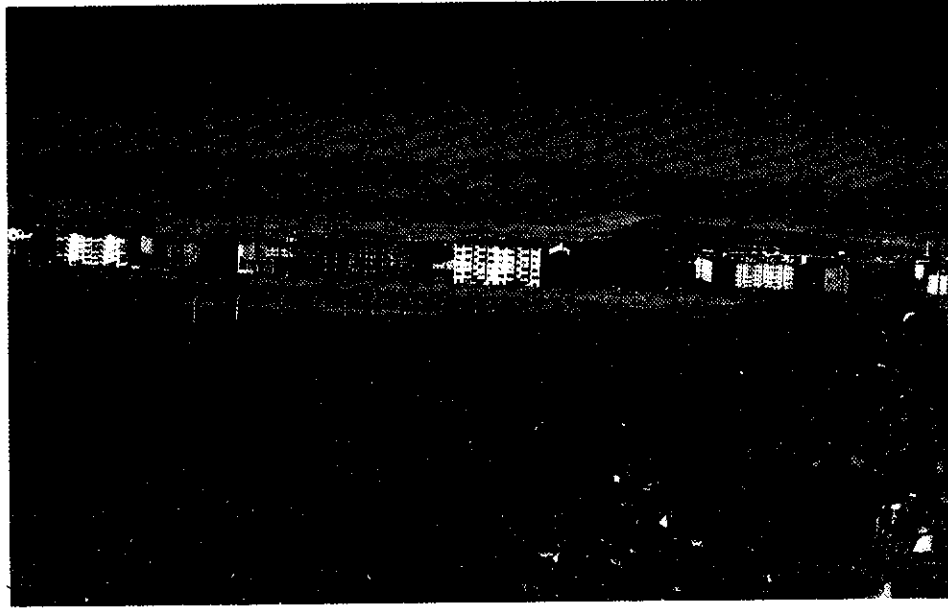
Yıldızkent'ten Erzurum Güney Çevre Yolu'na iki yarı güzergahtan ulaşmak mümkündür. Bunlardan ilkinin; Köyhizmetleri İl Müdürlüğü kavşağından batıya ayrılan Erzurum-Bingöl karayolu oluşturmaktadır. Nitekim Yıldızkent yerleşim alanını kuzey-güney yönünde ikiye ayıran ve 1. Cadde adı verilen ana arter, yukarıda sözü edilen karayoluna birleşmektedir. Bu güzergahın uzunluğu yaklaşık 4 km.dir. Yıldızkent'i Erzurum şehir merkezine bağlayan diğer güzergahı ise yenişehir yolu oluşturur. Yenişehir (Kayaköyü) kavşağı vasıtasıyla Erzurum Güney Çevre Yolu'ndan ayrılan bu hat, Yenişehir yerleşim alanını doğu-batı yönünde katederek Yıldızkent'e ulaşır. Halen Yıldızkent-Erzurum şehri arasındaki ulaşımın büyük bir bölümü bu güzergah üzerinden sağlanmaktadır.

Harita 2. Yıldızkent ve Çevresinin Topoğrafya Haritası.
Map 2. Topography Map of Yıldızkent and Its Surrounding.

C- Yıldızkent Yerleşim Alanının Doğal Özellikleri:

Daha önce de belirtildiği gibi Yıldızkent, bir birikinti yelpazesi üzerinde yer alır. Hatırlanacağı üzere Erzurum ovasını çevreleyen dağların eteklerinden ova yüzeyine doğru binlerce metre-uzayan birikinti yelpazeleri bulunmaktadır. Özellikle ovanın güneyindeki Palandöken dağlarının eteklerinde yer alan geniş birikinti yelpazeleri oldukça ilgi çekicidir. Türbe, Karagöz ve Kırkdeğirmenboğazi derelerinin oluşturduğu bu birikinti yelpazeleri Palandökenlerin eteklerinde 2000-2100 m.lerden başlayarak, ova yüzeyinde yaklaşık 1800 m.lerde sona erer. İşte Erzurum şehri ve Yenişehir beldesi bu yelpazenin doğu kısmında yer almaktadır. Güneyde kalınlığı 200 m.yi aşan bu yelpazenin ova yüzeyine doğru eğimi %2-3 civarındadır². Bünyesinde kaya bloklarından, çakıl, kum, silt ve kil boyutuna kadar değişen farklı büyüklüklerdeki unsurlar karışık olarak bulunmaktadır. Bu unsurlar bazalt, andezit, kireçtaşı ve tuf kökenli olup, Palandöken dağlarındaki kayaların aşınıp-taşınması sonucu oluşmuşlardır (Harita 3). Çünkü Miyosen, Pliyosen ve Kuaterner'de en az üç kez meydana gelen tektonik hareketler sonucu Erzurum ovasının devamlı olarak çökmesi, flüviyal süreçlerin canlanmasına yol açmıştır. Bu ise dağlık alanların şiddetli olarak aşınmasına, diğer yandan da depresyon alanında hızlı bir birikmeye neden olmuştur³.

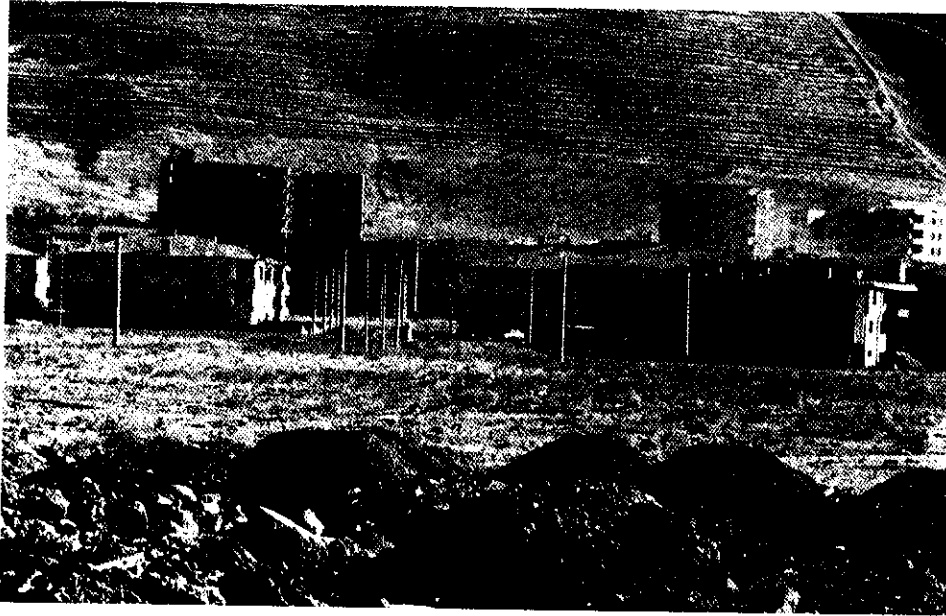

Fotoğraf 1. Yıldızkent'in Genel Görünüşü.
Photo 1. General view of Yıldızkent.

2- ATALAY, İ., 1978, Erzurum Ovası ve Çevresinin Jeolojisi ve Jeomorfolojisi. Atatürk Üniv. Yay. No: 543, Edebiyat Fak. Yay. No: 91. Erzurum' s. 53.
3- ATALAY, İ., 1978, a.g.e., s. 53-54.

Yine bu tektonik hareketler Erzurum ovasının özellikle kuzeydoğu, doğu ve güneyinde bir takım fayların ortaya çıkmasını sağlamıştır. İnan tarafından Dumlu Fay Kuşağı olarak nitelenen bu faylar, birbirleriyle açısız ilişkili Palandöken, Başveren ve Dumlu fay demetlerinden oluşmuşlardır⁴. Bunlardan Palandöken fay demeti içerisinde yer alan Eđerli fayları, Yenişehir beldesi yerleşim alanını doğrudan ilgilendirmektedir. Nitekim Eđerli 1 fayı, güneybatıda Tanbura köyü güneyinden başlamakta kuzeydoğu doğrultusunda, Küçükburgaz tepe, Eđerli dere, Hodaklar ve Kapıçukur tepenin kuzeyinden geçerek Devebayır tepenin kuzeydoğusunda Kargapazarı 3 fayı ile kesişmektedir. Fay önünde çok sayıda ve büyük ölçekli fay denetimli alüvyon yelpazeleri gelişmiştir⁵. İşte Yıldızkent bu yelpazelerden biri üzerinde kurulmuş ve gelişmektedir (Fotoğraf 2).

Hem zeminin kolüvyal depolardan oluşması, hem de çok sayıda fay hattının bulunuşu, bu sahanın yerleşmeye pek de elverişli olmadığını göstermektedir. Zaten Erzurum ovası ve çevresi ülkemizin birinci derece deprem bölgeleri arasında yer almaktadır. Nitekim tarih boyunca birçok depreme mâruz kalan Erzurum şehri, 1268, 1458 ve 1482 tarihlerinde meydana gelen depremlerde büyük ölçüde hasar görmüş ve 75 000 den fazla insan hayatını kaybetmiştir. Daha

Fotoğraf 2. Yıldızkent Yerleşim Alanı ve Hemen Gerisindeki Fay Dikliği.

Photo 2. Yıldızkent Residence Area and Fault Line Behind It.

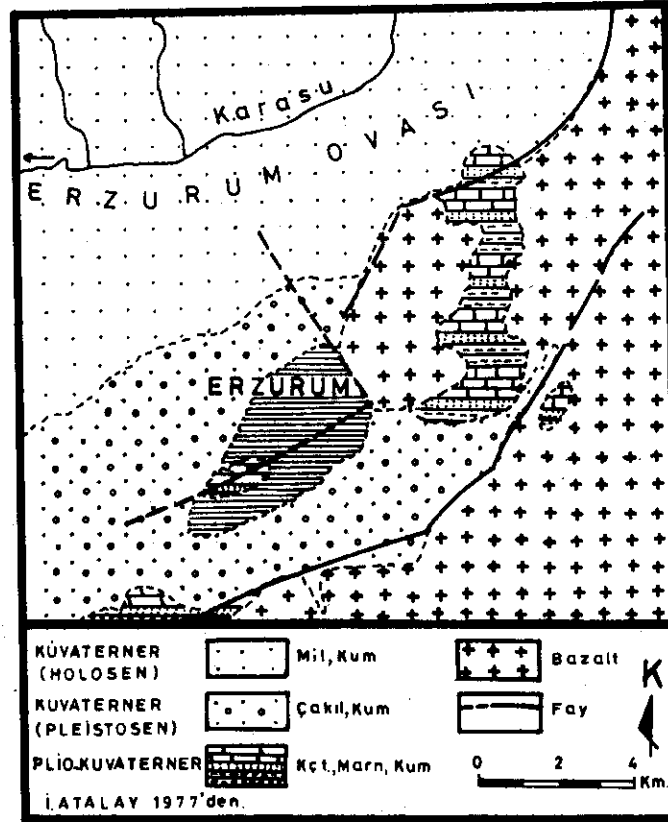
4- İNAN, S., 1987, Erzurum-Tortum Arasında Dumlu Fay Kuşağının Sistemik ve Yapısal Özellikleri. Cumhuriyet Üniv. Müh. Fak. Der. Seri. A. Yerbilimleri Cilt: 4, Sayı: 1, Ankara, s. 3-13.

5- İNAN, S., 1987, a.g.m. s. 5.

sonraki dönemlerde yine Erzurum ve çevresinde 40 kadar hasarlı deprem meydana gelmiştir. Hiç kuşkusuz daha sık aralıklarla görülen mikro sismik sarsıntılar buna dahil değildir⁶.

Sonuç olarak Erzurum ve çevresinde her zaman deprem beklenebilir. Bu nedenle bütün inşaatlarda Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmeliğe kesinlikle uyulması gerekmektedir⁷. Ancak, gerek Yenişehir gerekse Yıldızkent'te bu yönetmeliğe uyulduğu söylenemez. Çünkü özellikle Yıldızkent'te beş, on hatta oniki katlı binalar inşa edilmiştir.

Yıldızkent yerleşim alanının, Kırkdeğirmenboğazı deresinin Erzurum ovasına dahil olduğu kesimde yer alması, bir başka doğal sorunu gündeme getirmektedir. Özellikle karların eriyip, yağışların arttığı ilkbahar mevsiminde veya sağa-

Harita 3. Yıldızkent ve Çevresinin Jeoloji Haritası.

Map 3. Geology Map of Yıldızkent and Its Surrounding.

6- DOĞANAY, H., 1983, Erzurum'un Şehirsel Fonksiyonları ve Başlıca Planlama Sorunları. Atatürk Üniv. Fen-Edebiyat Fak. Coğrafya Bölümü (Basılmamış Doçentlik Tezi). Erzurum, s. 13-14.

7- ATALAY, İ., 1978, a.g.e., s. 32-34.

nak karakterli epizodik yaz yağışları ile söz konusu derenin taşması mümkündür. Nitekim 1997-1998 ve 1999 yıllarının yaz aylarında görülen anı sağanak yağışlar sonucu şehrin değişik semtlerinde sel ve su baskınları meydana gelmiştir. Yine 1971/1989 yılları arasında Erzurum'da 10 sel ve su baskını olmuş, bunlardan 8'i yaz aylarında meydana gelmiştir⁸.

Hâkim rüzgar yönü NW olduğundan Erzurum şehrinde hava kirliliğinden en az etkilenecek semtlerden birini oluşturan Yıldızkent'te, kar ve toz savrulması gibi, iklim özelliklerinden kaynaklanan olumsuzluklar da sözkonusudur. Özellikle Erzurum şehir çöplüğünün, Yıldızkent'in batısındaki Tuzcu kirları üzerinde yer alması bu olumsuzluğu daha da arttırmaktadır. Dağeteği konumunda bulunması nedeniyle zaman zaman (özellikle geçiş mevsimleri ile frontal faaliyetlerin yoğun olduğu kış mevsiminde) rüzgarlar şiddetlenerek fırtına şekline dönüşebilmektedir. Bu ise kar savrulması ve tipiye neden olmakta, hatta elektrik ve telefon hatları ile binaların çatılarında hasarlara yol açmaktadır.

Bilindiği üzere Erzurum, ülkemizde kış mevsiminin en uzun ve soğuk geçtiği şehirlerden biridir. Nitekim Erzurum Meteoroloji istasyonunun rasat verileri incelendiğinde, yıllık sıcaklık ortalamasının 6 °C olduğu görülür. Kars'ta bu değer 4.2 °C kadardır. Yıllık ortalama donlu gün sayısı ise 154 günü bulmaktadır. Kar yağışlı gün sayısının 50.1 olarak gerçekleştiği Erzurum'da Karla örtülü gün sayısı 113 günü aşmakta, en yüksek kar örtüsü kalınlığı da 78 cm. ye erişmektedir. Bütün bu iklim verilerinin Yıldızkent'te daha yüksek değerler taşıyacağı aşıkârdır. Çünkü Yıldızkent, Erzurum şehrine göre hem daha yüksekte ve hem de Palandöken dağlarına daha yakın bir konumda bulunmaktadır.

D- Yerleşmenin Genel Özellikleri:

İlk inşaatların 1992 yılında başladığı ve günümüzde %70'lik gerçekleşme oranına erişen Yıldızkent toplu konut projesi tamamlarıldığında, fizyonomik açıdan Erzurum'un en modern mahallelerinden biri haline gelecektir kanaatindeyiz. Çünkü her türlü alt ve üst yapı tesisleri (ulaşım, haberleşme, kanalizasyon, su ve elektrik gibi) önceden planlanan bu yerleşme de, çok katlı binaların yanında tek katlı, dubleks ve tripleks gibi farklı mimarî yapılara da yer verilmiştir.

Tüm inşaatların tamamlanması halinde 25 000 kişiden fazla bir nüfusu barındırması öngörülen Yıldızkent'te halen 10 000 kişi kadar bir nüfus yaşamaktadır. Yaklaşık 5400 kadar konutun yer alacağı bu yerleşmenin imar planı yapılrken, arazinin genel topografik durumu ile yerel iklim koşulları dikkate alınmıştır. Nitekim ısı kaybını en aza indirmek için yapı adalarının dar cepheleri, hâkim rüzgar istikameti olan NW'ya yönlendirilmiş, cadde ve sokak uzanışlarında da buna uyulmaya çalışılmıştır. Ancak arazinin genel eğim durumu da göz önüne alınarak, ana ve tâli caddeler genellikle S-N yönünde geçirilmiştir. Bu caddeleri

8- ŞAHİN, C., 1991, Türkiye Afetler Coğrafyası, Gazi Üniv. Yayın No: 172. Gazi Eğitim Fak. Yayın No: 21. Anakar. s. 85.

birbirine bağlayan sokaklar ise verev uzanıslıdır (Harita 4).

Formal olarak kabaca dikdörtgeni andıran Yıldızkent'in gelecekte üçgen biçimini alacağı kanaatindeyiz. Çünkü üzerinde yer aldığı kolüvyal depolar, her ne kadar bir yelpaze olarak nitelendirilse de, ana hatlarıyla birikinti konisine benzenmektedir. Zira Kırkdeğirmenboğazı deresinin taşıdığı farklı boyutlardaki unsurlar, dağın eteğinden ovaya doğru genişleyerek yayılan bir morfolojik birim oluşturmuşlardır. Üçgen formu, özellikle sözkonusu derenin ovaya açıldığı boğaz kesimi ile Harput yolu (Erzurum-Bingöl yolu) arasında daha barizdir ki, zaten Yıldızkent bu kesimde yer almaktadır.

E- Konutlar:

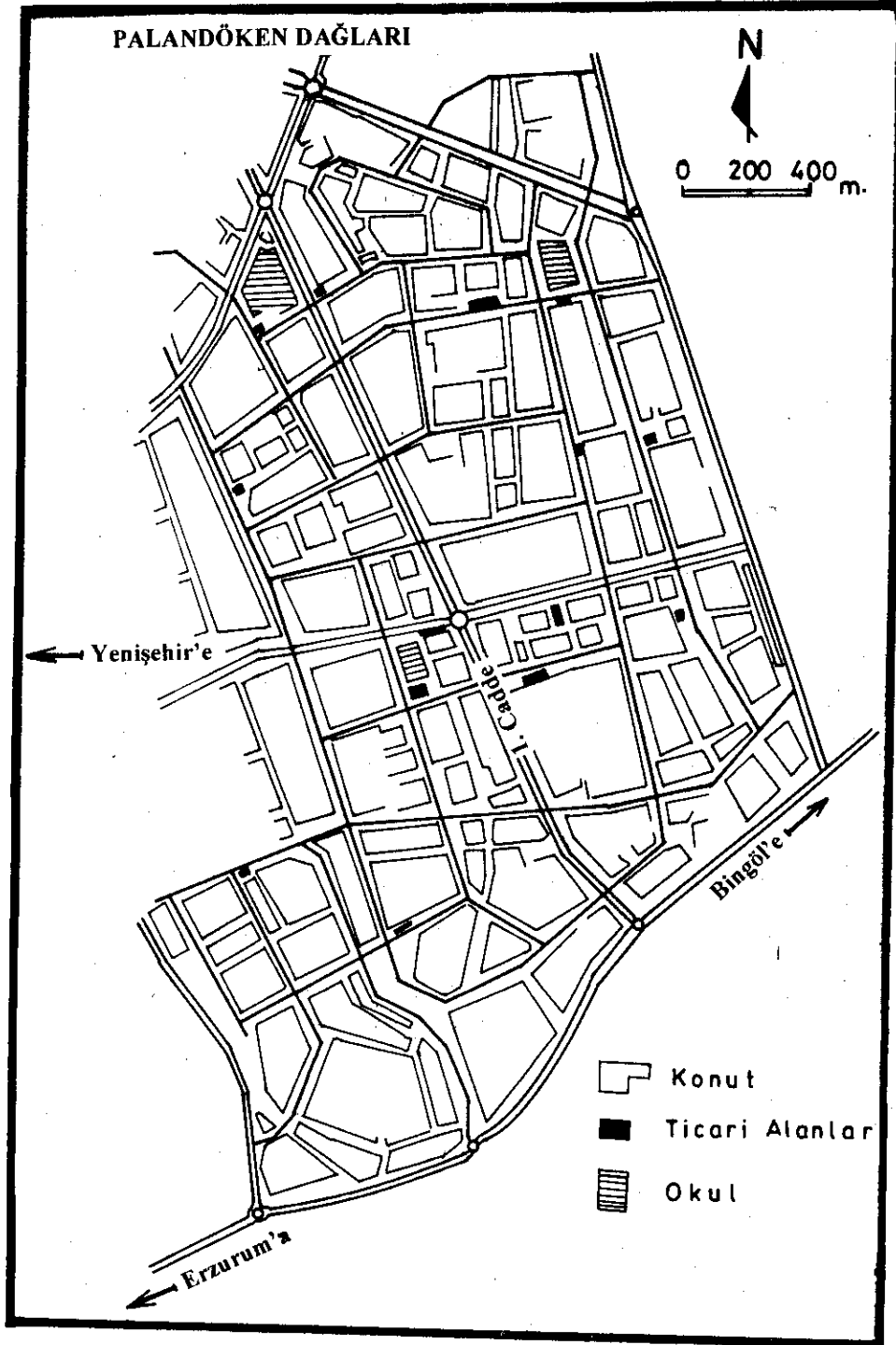
Yıldızkent'teki konutları fonksiyonlarına göre; oturma ve ticarî amaçlı konutlar ile kamu ve dinî amaçlı konutlar olmak üzere dört gruba ayırabiliriz.

Daha önce de belirtildiği üzere, Yıldızkent'te barınmaya yönelik olarak yapılması öngörülen konut sayısı beş binden fazladır ve bunların %70'i tamamlanmış durumdadır. Daire büyüklükleri 100-240 m² arasında değişmekte, inşaatlar 108 kooperatif tarafından yürütülmektedir. Kooperatiflerce inşa edilen binalar 3-4 veya daha fazla bloktan oluşmakta ve bir merkezden ısıtılmaktadır.

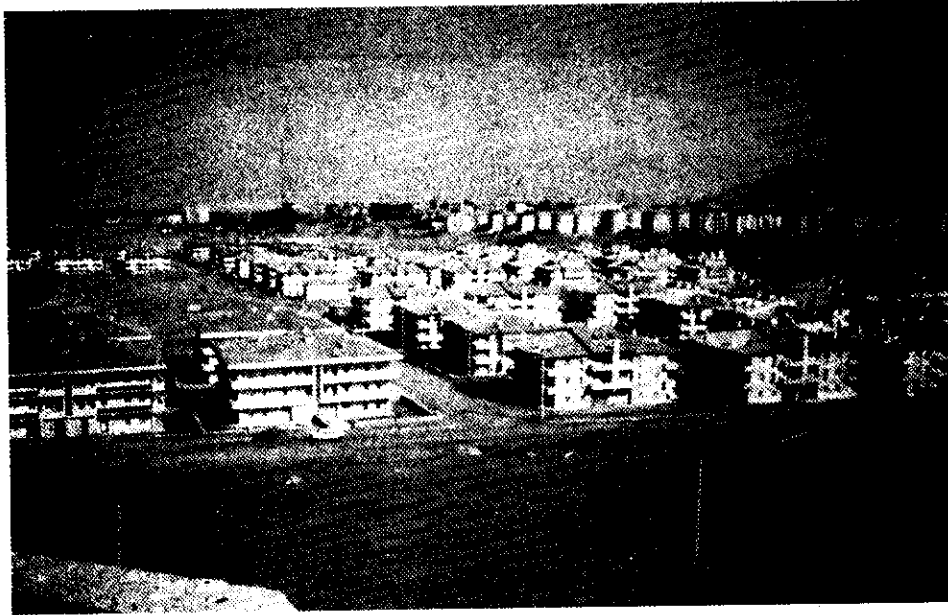
Binaların kat sayıları 2-12 arasında değişmektedir. İki ile üç kattan oluşan dubleks binalar Yıldızkent'in kuzey bölümünde, yani Harput yoluna yakın kesimde bulunmaktadır. Kullanım alanı genişlikleri 200 m²'nin üzerinde olan bu konutlar, daha çok maddi imkanları iyi olan ailelere aittir (Fotoğraf 3). Bunların sayısı 270 civarındadır (Şekil 2).

Çok katlı binalar yerleşmenin güneyinde yer alırlar. Burada kat sayısı 5-12 arasında, daire genişlikleri ise 100-160 m² arasında değişmektedir. Kat sayısı on ve daha fazla olan bina sayısı 12 kadardır (Fotoğraf 4). Gerek bahçeli dubleks binalar, gerekse değişik mimarî özellikleri olan çok katlı binalar, Yıldızkent'in fizyonomisine farklılık kazandırmıştır. Ancak deprem riski bu kadar yüksek olan bir sahada, kat sayısı 5'i aşan binaların bulunması büyük sakinçalar taşımaktadır. Esasen bunda inşaat ruhsatını veren yerel yöneticilerin de önemli sorumluluğu bulunmaktadır. Diğer yandan gerek bina yüksekliklerinin, gerekse daire genişliklerinin artması, Erzurum gibi soğuk mevsimi uzun olan bir yörede ısınma sorununu gündeme getirmektedir. Bu nedenle binaların ekonomik bir şekilde ısıtılması için her türlü yalıtım önlemleri yanında, yükseklik ve genişlik bakımından da yöreye en uygun konut tiplerinin seçilmesi gerekmektedir. Esasen benzer olumsuzluklar, Erzurum'un Terminal, Aliravi ve Çaykara caddeleri üzerinde son yıllarda inşa edilen binalar için de geçerlidir.

Yıldızkent, Erzurum'un banliyösü konumundadır. Dolayısıyla bu yerleşmede

Şekil 1. Yıldızkent Yerleşim Planı ve Fonksiyon Alanları.
Figure 1. Yıldızkent Location Plan and Its Areas of Function.

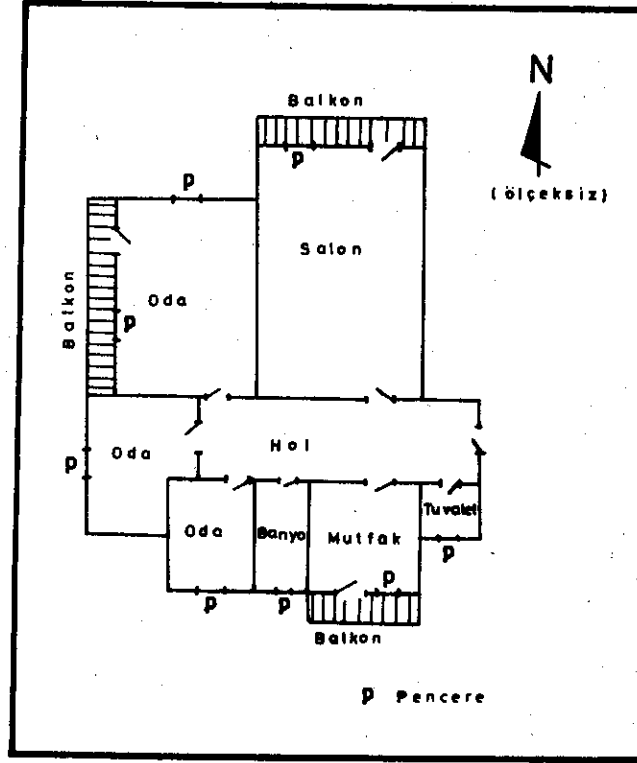

Fotoğraf 3. Yıldızkent'deki Dupleks Binaların Görünüşü.
Photo 3. General of View From the Duplex Buildings in Yıldızkent.

sosyal ve ekonomik ihtiyaçların karşılanabileceği kuruluşlar son derece azdır. Örneğin 1999 yılı itibarıyla bu yerleşmedeki ticari işyerlerinin sayısı ancak 50 kadardır. Üç ilköğretim okulunun bulunduğu bu yerleşmede, henüz ortaöğretim okulları, sağlık ocağı ve karakol gibi zaruri kurumlar faaliyete geçirilememiştir. Aynı şekilde eğlence ve dinlenme hayatına yönelik açık ve kapalı spor alanları ile park ve bahçe düzenlemeleri henüz yapılamamıştır. Ancak gerek ticarî ve gerekse sosyal kuruluşların Yıldızkent'te önemli bir gelişme göstermeleri beklenmemelidir. Çünkü bu yerleşme her ne kadar kent görünümüne sahip olsa da, fonksiyonel açıdan tamamen Erzurum şehrinin etki alanı içerisinde değildir.

Yıldızkent'teki binaların fiziksel özellikleri gözden geçirildiğinde, bazı eksik ve yanlış uygulamalar dikkati çeker. Örneğin ısı yalıtımına yönelik olarak çift cam kullanılıp, pencere ebatları küçültüldüğü halde, balkon sayıları ve genişlikleri yöre iklimine hiç de uyumlu değildir. Ayrıca duvar kalınlıkları (en az 40 cm. olması gerekir) ile çatı ve duvar aralarına yerleştirilmesi gereken izolasyon maddelerinde yetersizlikler gözlenmekte ve çoğu binalarda deprem kolonlarının ihmal edildiği dikkati çekmektedir. Bütün bunlara ilaveten bitişik formda inşa edildiği için birbirini gölgeleyen binalar yanında, en faal iç mekanlar kuzeye dönük olarak konumlandırılmış binalar da vardır. Bu ise gün içerisindeki aydınlanma ve güneş ışınlarından yararlanma süresini azaltmaktadır.

Binaların ısınma sistemleri, kömür veya fuel oil yakıtı kullanan kalorifer siste-

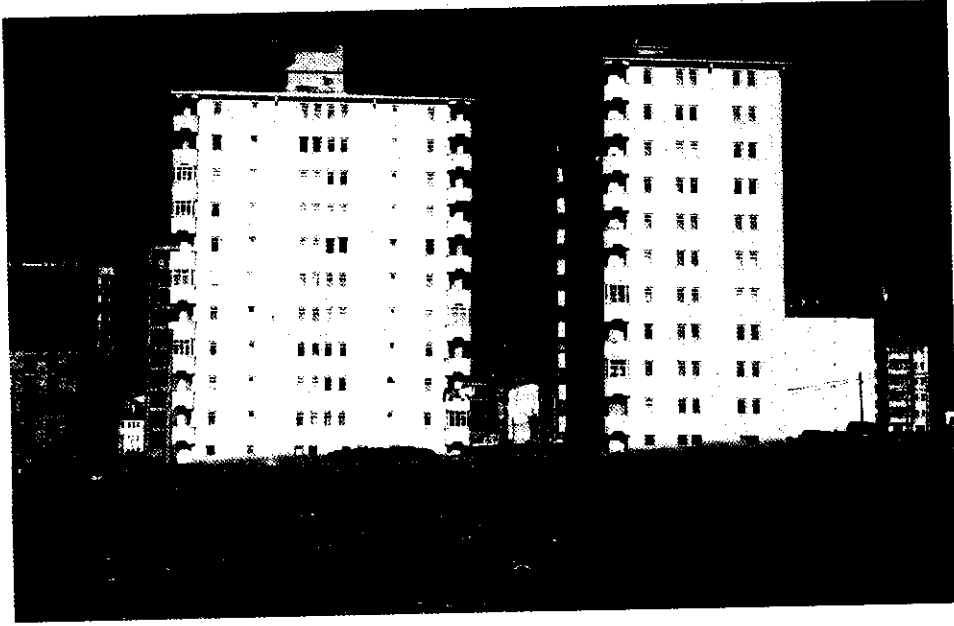

Şekil 2. Dupleks Konut Planı.
Figure 2. Duplex Building Plan.

mi ile olmaktadır. Bu ise, sıcaklık terselmelerinin (inversion) sık yaşandığı sahada, hava kirliliğini artırmaktadır. Bu nedenle, 2000 yılında Erzurum'a ulaşması planlanan doğalgazdan yararlanmak için gerekli önlemler daha şimdiden alınmaya başlanmalıdır.

Yıldızkent'teki konutların plan özellikleri çeşitlilik göstermekle beraber, en yaygın uygulanan plan tipi; büyük bir antre, salon, 3 oda, genellikle iki banyo, mutfak ve iki balkon gibi bölümler bulunmaktadır (Şekil 3).

Yıldızkent'in önemli bir ulaşım sorunu yoktur. Çünkü yerleşme içerisindeki ana cadde ve yollar asfaltlanmıştır. Ayrıca Erzurum Büyükşehir Belediye otobüslerinden 227'si ve şehiriçi ulaşımını sağlayan minibüslerden de 26'sı Yıldızkent güzergahında çalışmaktadır. Ancak Dadaşkent, Yıldızkent ve Yenişehir gibi toplu konut alanlarında oturan binlerce nüfusun Erzurum şehir merkeziyle olan ulaşım ilişkisini en sağlıklı ve ucuz bir şekilde sağlayacak sistemin, raylı toplu taşıma sistemi olacağı kanaatini taşıyoruz.

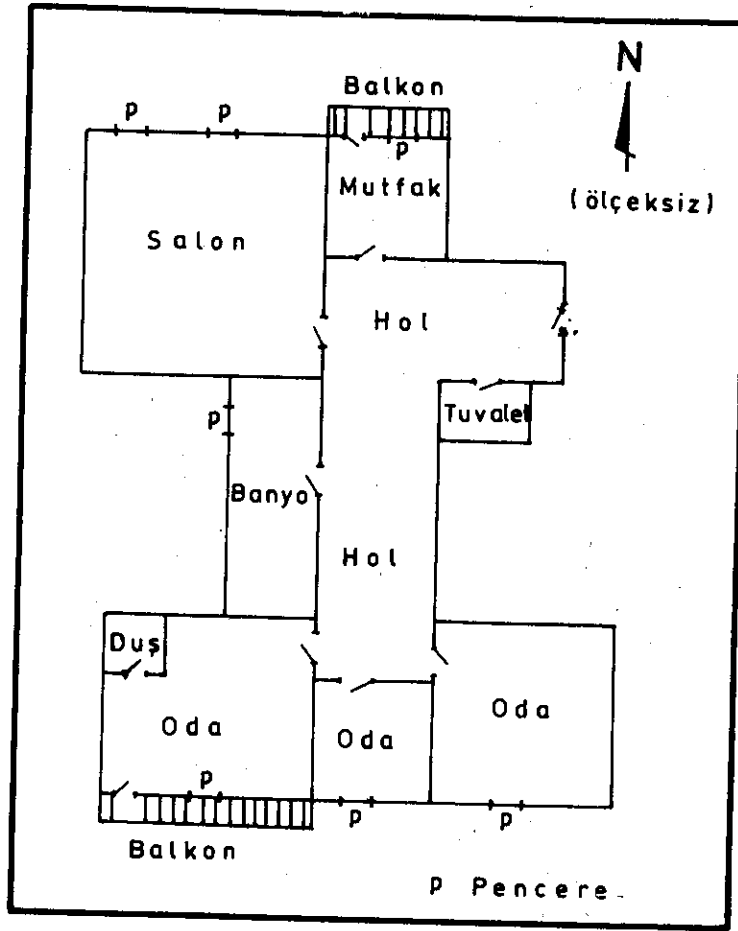
Fotoğraf 4. Yıldızkent'deki Çok Katlı Binalardan Bir Görünüş.
Photo 4. A View From the Multi-Floored Buldings in Yıldızkent.

Sonuç

Yıldızkent, Erzurum şehrindeki gecekondu yapılaşmasını önlemek amacıyla başlatılan toplu konut projelerinden birini oluşturmaktadır. Yenişehir ilave projesi olarak tasarlanıp, 1992 yılında uygulanmaya konulan bu projenin günümüzdeki (1999) gerçekleşme oranı %70'i bulmuştur.

Yerleşme yerinin seçiminde rol oynayan faktörlerin başında hiç şüphesiz, burada yer alan boş ve geniş araziler geirmektedir. Gerçekten de Yenişehir beldesinin batısında, kuzeye (Erzurum ovasına) doğru eğimli geniş düzlükleri içeren Tuzcu kırları bulunmaktadır. Buradaki arazilerin tarıma elverişsiz, kıraç ve boş oluşu, kamulaştırılıp parsellenmesini kolaylaştırmıştır. Gerek Yenişehir'in bitişiğinde yer alması, gerekse Erzurum-Bingöl yolunun (Harput yolu) yakınında bulunması, bu sahayı ulaşım bakımından cazip hale getirmiştir. Üstelik bu yerleşmenin batısındaki boş ve geniş alanlar, gelecekteki muhtemel gelişim için oldukça elverişlidir.

Bütün bunlara karşılık Yıldızkent yerleşim alanında önemli bazı sorunlar bulunmaktadır. Nitekim sahanın 1. derece deprem riski taşımasına karşılık, zeminin yer yer gevşek kil, silt ve kaya kırıntılarından oluşması, zemin stabilizasyo-

Şekil 3. Çok Katlı Konut Planı.

Figure 3. Multi-Floored Building Plan.

nunu güçleştirmektedir. Buna rağmen çok katlı binaların yapılması, büyük sancıncalar oluşturması yanında, yasa ve yönetmeliklere de aykırıdır.

Bir diğer önemli sorunu ise sel ve su baskınları oluşturmaktadır. Erzurum şehrinin, eskiden dere yatağı olup da bugün yerleşilmiş olan değişik semtleri (Dere mahallesi, Taşmağazalar, Çukur evler vs.) ilkbaharda veya sağanak yaz yağışları ile birlikte su ve sel baskınlarına maruz kalmaktadır. Yıldızkent yerleşmesi de, epizodik karakterli boğaz deresinin getirip biriktirdiği kolüvyal yelpaze üzerinde yer aldığından, su ve sel baskınları açısından oldukça müsait bir konuma sahiptir. Uzun yıllık aralar ile de olsa, bu tip epizodik akarsuların taşınması ihtimal dahilindedir. Ancak yaptığımız gözlemlere göre, söz konusu dere yatağı üzerinde yapılan ıslah çalışmaları ve alınan önlemler yeterli değildir.

Son olarak belirtilmesi gereken sorun ise, Yıldızkent'in birkaç kilometre batısında, yani Tuzcu kırları üzerinde, Erzurum şehrinin katı atıklarının depo edildiği çöplüğün yer almasıdır. Hakim rüzgar istikametine (NW) bağlı olarak bu çöplükten Yıldızkent'e toz, koku, duman ve bazı katı atıklar (poşet, kağıt, vs.) ulaşabilmektedir. Ayrıca bilindiği üzere çöplükler her türlü sinek, haşere ve mikrobun üretilme alanlarıdır. Üstelik yukarıda sözü edilen çöplük, 14 Mart 1991 tarih ve 20814 sayılı resmî gazetede yayımlanan Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği'ne de uygun değildir. Çünkü Katı Atık Yönetim Sistemleri'nde yer alan, Değerlendirme ve İmha Alt Sistemi mevcut değildir. Ayrıca bu çöplükten sızan kirlenmiş suların, genel arazi eğimine uygun olarak tabansuyuna karışması ihtimali vardır. Halbuki gerek şehir içme sularının bir bölümü, gerekse üniversite kampus alanındaki içme ve kullanma suları yer altı sularından karşılanmaktadır.

Sonuç olarak incelemeye çalıştığımız Yıldızkent yerleşmesi farklı plan ve mimarideki binalar ile modern bir banliyö olma yolundadır. Ancak bu yerleşmenin daha yaşanılır hale getirilmesi, yukarıda sıralanan sorunların çözümüne bağlıdır. Bunun için ise yerel ve mülki yöneticiler ile yerleşmede yaşayan nüfusun işbirliğine ihtiyaç vardır.

Kaynakça

- ATALAY, İ., 1978, Erzurum Ovası ve Çevresinin Jeolojisi ve Jeomorfolojisi. Atatürk Üniv. Yay. No:543, Edebiyat Fak. Yay. No:91, Erzurum.
- BARKA, A., BAYRAKTUTAN, M.S., 1985, Active fault patterns in the vicinity of the Karasu Basin. Abstract, T.J.K. Geological Congress 1985.
- DOĞANAY, H., 1983, Çevre Sorunları Açısından Erzurum Şehir Planları. Çevre Sorunları Sempozyumu, 6-8 Haziran 1983, Erzurum.
- DOĞANAY, H., 1983, Erzurum'un Şehirselleşmesi ve Başlıca Planlama Sorunları. Atatürk Üniv. Fen-Edebiyat Fak. Coğrafya Böl. (Basılmamış Doçentlik Tezi), Erzurum.
- FINDIKOĞLU, Z.F., 1966, "Erzurum'un Şehirselleşmesi ve Gecekondü Problemi". İstanbul Üniv. İktisat Fak. Mecmuası, Cilt:26, No:1-4, İstanbul.
- İNAN, S., 1987, "Erzurum-Tortum Arasında Dümlü Fay Kuşağının Sistematik ve Yapısal Özellikleri". Cumhuriyet Üniv. Müh. Fak. Der. Seri. A- Yerbilimleri Cilt:4, Sayı:1, Ankara.
- KIRZIOĞLU, İ., 1993, "Erzurum Kenti Çöp Depolama Alanının Doğaya Kazandırılması Üzerine Bir Araştırma". Ekoloji-Çevre Dergisi, temmuz-Ağustos-Eylül 1993, Yıl:2, Sayı:8, İzmir.
- NİŞANCI, A., 1986, "Belli Hava Durumlarında Erzurum'un Hava Kirliliği". Atatürk Üniv. Fen-Edebiyat Fak. Araştırma Der. Fasikül:2, Sayı:15, Erzurum.
- ÖZÇAĞLAR, A., 1997, Türkiye'de Belediye Örgütlü Yerleşmeler (Kasabalar-Şehirler). Ekol Yayınevi. Ankara.
- SÖZER, N., 1967-1968, "Erzurum'da Şehirselleşme Hareketleri ve Gecekondü Problemi". Türk Coğrafya Der., Sayı:24-25, Ankara.
- SÜR, A., 1962, "Erzurum Ovası ve Çevresinin İklimi". Ankara Üniv. D.T.C.F., Fak. Der., Cilt:XX, Sayı:1-2, Ankara.
- ŞAHİN, C., 1991, Türkiye Afetler Coğrafyası. Gazi Üniv. Yay. No:172, Gazi Eğitim Fak. Yay. No:21, Ankara.
- TUNCEL, M., 1995, Bugünkü Erzurum. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. Cilt:11, İstanbul.